

Az Európai Unió
Tanácsa

Brüsszel, 2021. december 13.
(OR. en)

14932/21

AGRI 636
PHYTOSAN 37
AGRILEG 268

FEDŐLAP

Küldi:	az Európai Bizottság főtitkára részéről Martine DEPREZ igazgató
Az átvétel dátuma:	2021. december 10.
Címzett:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, az Európai Unió Tanácsának főtitkára
Biz. dok. sz.:	COM(2021) 787 final
Tárgy:	A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK a növényútlevél-rendszernek az ültetésre szánt növények Unión belüli mindennemű szállítására való kiterjesztéséből származó tapasztalatok ismertetése céljából

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a COM(2021) 787 final számú dokumentumot.

Melléklet: COM(2021) 787 final

Brüsszel, 2021.12.10.
COM(2021) 787 final

A BIZOTTSÁG JELENTÉSE AZ EURÓPAI PARLAMENTNEK ÉS A TANÁCSNAK

**a növényútlevíl-rendszernek az ültetésre szánt növények Unión belüli mindennemű
szállítására való kiterjesztéséből származó tapasztalatok ismertetése céljából**

Tartalom:

1. BEVEZETÉS	3
2. A NÖVÉNYÚTLEVÉL-RENDSZERNEK AZ ÖSSZES ÜLTETÉSRE SZÁNT NÖVÉNYRE VALÓ KITERJESZTÉSE	5
3. A NÖVÉNYÚTLEVÉL-RENDSZERREL KAPCSOLATOS EGYÉB ELEMÉK, AMELYEKRE A KÉRDŐÍV KITÉRT	6
3.1. A növényútlevél harmonizált formátuma	6
3.2. A növényútlevél elhelyezése az értékesítési egységen	6
3.3. A növényútleveleket kiállító, felhatalmazott vállalkozókra vonatkozó követelmények	7
3.4. Távértékesítésre vonatkozó rendelkezések – növényútlevél kiállítása a végfelhasználó számára	9
3.5. Elektronikus növényútlevelek	9
3.6. Vizsgálatköteles nem zárlati károsítók	10
3.7. A növényútlevelek általános ismertsége	11
4. KÖVETKEZTETÉSEK	11

RÖVIDÍTÉSEK

CA: Illetékes hatóság

DG SANTE: Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság

EU: Európai Unió

NPPO: Nemzeti növényvédelmi szervezet

RNQP: Vizsgálatköteles nemzárlati károsítók

QP: Uniós zárlati károsítók

1. BEVEZETÉS

Az elmúlt csaknem húsz évben, egészen 2019-ig, az EU növényegészségügyi jogszabályi kerete a 2000/29/EK tanácsi irányelv¹ alapult. Az irányelv úgy határozza meg a növényútlevél fogalmát, mint egy elfogadott jelzést, amelyet azzal a céllal dolgoztak ki, hogy egyensúlyt teremtsen a növényi anyagok szabad kereskedelme terén szerte az EU-ban, valamint védje az Unió területét az EU-ban előforduló, vizsgálatköteles növénykárosítók terjedése ellen. A növényútleveleket elkezdtek a tagállamok között szállított növényi anyagok kísérő okmányaként használni, felváltva a növényegészségügyi bizonyítványt, amely a Nemzetközi Növényvédelmi Egyezményben előírt nemzetközi dokumentum. A növényútleveleket növények tagállamon belüli szállításakor is használni kell annak igazolására, hogy az adott növények megfelelnek az uniós jogszabályok vonatkozó növényegészségügyi követelményeinek. Továbbá attól kezdve a növényútlevelek hatósági ellenőrzését a növényi anyag előállítási helyén (azaz a vállalkozó telephelyén), nem pedig a határon vagy a rendeltetési helyen kell végrehajtani, és nyilvántartásba vételi kötelezettséget írtak elő a vizsgálatköteles növényeket és növényi anyagokat kezelő és növényútleveleket kiállító vállalkozók számára.

A 2000/29/EK tanácsi irányelv értelmében 2019-ig csak meghatározott növény- és vetőmagfajták, valamint bizonyos típusú növényi anyagok esetében, konkrétan meghatározott növényegészségügyi kockázatokhoz kapcsolódóan volt szükség növényútlevélre. Az új növényegészségügyi rendelet ((EU) 2016/2031 rendelet²) előkészítése során azonban úgy ítélték meg, hogy a növényútlevél-rendszer nem teljes mértékben aknázza ki a benne rejlő lehetőségeket, és megállapodtak abban, hogy a növényútlevél növényen való elhelyezésének követelményét kiterjesztik a vetőmagok szélesebb körére, és különösen az összes ültetésre szánt növényre³. A növényútlevél-rendszernek az összes ültetésre szánt növényre való kiterjesztése kiegészült néhány egyéb rendelkezéssel, amelyek célja a növényútlevél-rendszer megerősítése, szilárdabbá és megbízhatóbbá tétele, valamint a vállalkozók körében való ismertségének javítása. Főbb változtatások: a növényútlevél harmonizált formátumának bevezetése; a vállalkozók azon kötelezettsége, hogy a növényútleveleket az érintett növényekből, növényi termékekből és egyéb anyagokból álló értékesítési egységen vagy az adott csomagon, kötegen vagy tartályon helyezték el; valamint a vállalkozók azon kötelezettsége, hogy biztosítsák a növények vagy növényi anyagok nyomon követhetőségét és végezzenek növényútlevél-vizsgálatokat.

Az (EU) 2016/2031 rendelet 79. cikkének (6) bekezdése értelmében a Bizottság – adott esetben jogalkotási javaslat kíséretében – jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak, amelyben ismerteti azokat a tapasztalatokat, amelyek a növényútlevél-rendszernek az ültetésre szánt növények Unión belüli mindennemű szállítására való kiterjesztéséből származnak, és ezen belül egyértelmű költség-haszon elemzést is nyújt a vállalkozásokra nézve. Ez a jelentés teljesíti az említett követelményeket.

¹HL L 169., 2000.7.10., 1. o.

²HL L 317., 2016.11.23., 4. o.

³ Ez minden növényfajra és minden olyan megjelenési formára vonatkozik (például cserepes növények, fák és cserjék, palánták, oltványok, gyökértörzsek stb.) amelyben növényekkel kereskednek, és amelyek lehetővé teszik azok további ültetését és növekedését.

Módszertan

E követelményeknek való megfelelés érdekében a Bizottság minden rendelkezésre álló bizonyítékot megvizsgált. Tekintettel arra, hogy a jogszabályi változás csak 2019 decemberétől alkalmazandó, és az elemzés 2021 februárjában készült, nyilvánosan elérhető adatok felhasználása nem volt lehetséges. Ezen túlmenően a tagállamoknak nincs jelentéstételi kötelezettsége sem az értékelendő szempontok, sem pedig a növényútlevél-rendszer tagállami végrehajtására vonatkozó ellenőrzések eddigi eredményei tekintetében. Ezért a jelentéstételi követelményeknek való megfeleléshez szükséges bizonyítékok megszerzéséhez az egyetlen elérhető módszer az volt, hogy a Bizottság közvetlenül megkérdezte a növények EU-n belüli kereskedelmének kezelésében és végrehajtásában érintett vállalkozókat és közigazgatási szerveket, mivel ők azok, akik a jogszabályi változások gyakorlati hatásait tapasztalják. Ehhez a Bizottság összeállított egy 70 kérdést tartalmazó kérdőívet, amelyet a tagállamok és az uniós szövetségek validáltak. A kérdések arra irányultak, hogy – a költség-haszon elemzés elvégzéséhez – a növényútlevél-rendszernek az ültetésre szánt növények Unión belüli mindennemű szállítására való kiterjesztéséből származó tapasztalatokra, valamint a kapcsolódó költségekre, hasznokra és hatásokra vonatkozóan eredményeket kapjanak. A Bizottság a kérdőívet⁴ 27 tagállam nemzeti növényvédelmi szervezetének és tanúsításért felelős illetékes hatóságának, valamint 48 érintett uniós szintű szövetségnek küldte meg. A tagállami szintű szövetségek, a vállalkozók és a lakosság az Egészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Főigazgatóság internetes oldalán érthette el a kérdőívet. Ez utóbbi esetben a Bizottság és az uniós nemzeti növényvédelmi szervezetek segítettek a kérdőívek közösségi médián és más csatornákon való reklámozásában. Összesen 177 válasz érkezett 25 tagállamból. A részvétel szintje eltérő volt az érdekelt felek különböző kategóriái között az alábbiak szerint: 24 nemzeti növényvédelmi szervezet⁵, 9 tanúsításért felelős illetékes hatóság 7 tagállamból⁶, 43 gazdálkodó szervezet 10 tagállamból⁷, 44 nemzeti szövetség 13 tagállamból⁸, 50 válasz 5 tagállam állampolgáraitól,⁹ valamint 7 uniós szintű szövetség.

E jelentés alátámasztására a Bizottság technikai jelentést¹⁰ készített, amelyben a nyilvánosan elérhető, kapott visszajelzésekre és a visszajelzések átfogó elemzésére vonatkozó információk szerepelnek.

A bizottsági elemzést három tényező hátráltatja: először is, a tanúsításért felelős illetékes hatóságok, a vállalkozók, a szövetségek és a polgárok hozzájárulása nagyon korlátozott mértékű volt, és mint ilyen, az elemzés nem lehet döntő az érdekelt felek ezen csoportjai esetében; másodsor, a különböző rendelkezések alkalmazásának kezdete és a visszajelzésre

⁴ <https://ec.europa.eu/eusurvey/runner/PH-art-79-PP-portal>

⁵ AT, BG, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FI, FR, GR, HU, IE, IT, LV, LT, LU, MT, NL, PL, PT, SI, SK, SE

⁶ DE, FI, FR, NL, PL, SI, SE

⁷ AT, CZ, DE, ES, FR, IT, NL, PT, SK, SE

⁸ AT, BE, CZ, DE, DK, ES, FI, FR, IT, LT, NL, PL, SE

⁹ BE, DE, FR, NL, PL

¹⁰ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC126789>

vonatkozó felkérés között eltelt nagyon rövid idő; és végül a Covid19-világjárvány kereskedelemre és a jelen jelentés hatálya alá tartozó tevékenységekre gyakorolt hatása.

A fent említett korlátok miatt bizonyos esetekben nem volt lehetséges a növényútlevél-rendszernek az ültetésre szánt növények Unión belüli mindennemű szállítására való kiterjesztéséből származó tapasztalatokkal kapcsolatos következtetéseket levonni. A növényútlevél-rendszernek az ültetésre szánt növények mindennemű szállítására való kiterjesztése kapcsán a vállalkozóknál felmerült költségek és hasznok értékelésére a lehetőségekhez mérten került sor a kért kvantitatív adatokkal kapcsolatos szórványos visszajelzések miatt, valamint mivel ezen adatok nem álltak rendelkezésre egyéb forrásokból sem. Ehelyett a Bizottság elvégezte a költségek és hasznok mélyreható kvalitatív elemzését. Végül ezen okok miatt a Bizottság arra szorítkozott, hogy meghatározza azokat a témákat, amelyek további egyeztetést érdemelnek.

2. A NÖVÉNYÚTLEVÉL-RENDSZERNEK AZ ÖSSZES ÜLTETÉSRE SZÁNT NÖVÉNYRE VALÓ KITERJESZTÉSE

Az (EU) 2016/2031 rendelet 79. cikke bevezette azt a kötelezettséget, hogy a vetőmagok kivételével valamennyi ültetésre szánt növényen növényútlevelet kell elhelyezni azoknak az Unió területén belüli szállítása során.

A növényútlevél-rendszer kiterjesztésének a következő céljai voltak: az uniós zárlati károsítók elleni védekezés hatékonyságának fokozása, az EU számára aggodalomra okot adó új növénykárosítók azonosítására való felkészültség javítása, a szakpolitika egységes alkalmazása, valamint a témának az érdekelt felek általi jobb megértése, és az érdekelt felek fokozottabb tudatossága. Ezt a kiterjesztést a válaszadók fele kedvezően értékelte a növények nyomon követhetőségének javulása szempontjából, a növényi zárlati károsítók elleni védekezés hatékonyságát pedig az érdekelt felek nagyobbik része többnyire jobbnak vagy változatlannak ítélte. A válaszadók többsége az EU számára aggodalomra okot adó új növénykárosítók azonosítására való felkészültséget a korábbihoz képest jobbnak vagy változatlannak minősítette, csak úgy, mint a témának az érdekelt felek általi megértését, és az érdekelt felek tudatosságát.

Másrészt a növényútlevél-rendszer kiterjesztését (a szóban forgó új szabályra való átállást és annak végrehajtását, valamint a növényútlevél kiállítására vagy cseréjére szolgáló folyamat általános összetettségét) az érdekelt felek mintegy kétharmada megterhelőnek és nehéznek találja, és csupán körülbelül egynegyedük tartotta kezelhetőnek a változást, vagy nem tapasztalt változást. A változások ilyen észlelése – az e jelentés következő szakaszaiban tárgyalt bizonyos szempontoktól eltekintve – az új szabályok alkalmazásának kezdete és a jelentés elkészítéséhez végzett értékelés között eltelt rövid időhöz (2019. december – 2021 február) kapcsolódhat.

A legtöbb technikai nehézséget kiváltó növénycsoport azonosítása érdekében a Bizottság felkérte az érdekelt feleket, hogy soroljanak fel legfeljebb három olyan növényt vagy növénycsoportot, amelyek esetében a legtöbb technikai nehézséget tapasztalták a növényútlevélnek az összes ültetésre szánt növényre való kiterjesztése miatt. Az első három csoportba az ültetésre szánt dísznövények, a vetőmagok és az ültetésre szánt gyümölcstermő növények kerültek. Az ezzel ellentétes kérdésre – azaz arra, hogy mely három csoport volt

technikai szempontból a legegyszerűbb – válaszolva az érdekelt felek ugyanazt a három csoportot sorolták fel, de kevesebb válasz érkezett.

Történtek változások a vállalkozók és a nemzeti növényvédelmi szervezetek személyzeti létszámában és munkaterhelésében a növényútlevélnek az összes ültetésre szánt növényre való kiterjesztése miatt. A nemzeti növényvédelmi szervezetek munkaterhelésére gyakorolt hatás nagyobb volt, mint a létszámváltozások. Ez azzal magyarázható, hogy egyes intézmények elérték a létszámplafont, így a megnövekedett munkaterhelés ellenére nem volt lehetőségük új munkatársak felvételére. A változásnak nem volt egységes hatása a vállalkozók személyzeti létszámára: több mint felük nem számolt be változásról vagy nem nyilvánított véleményt, míg mások vegyesen növekedésről és csökkenésről is beszámoltak. A változás megnövelte azonban a kérdőívre válaszoló vállalkozók több mint felének munkaterhelését.

3. A NÖVÉNYÚTLEVÉL-RENDSZERREL KAPCSOLATOS EGYÉB ELEMÉK, AMELYEKRE A KÉRDŐÍV KITÉRT

3.1. A növényútlevél harmonizált formátuma

Az (EU) 2016/2031 rendelet 83. cikke valamennyi tagállam számára egységes formátumot vezetett be a növényútlevélhez¹¹ annak érdekében, hogy egységes feltételeket biztosítson a rendelet végrehajtásához. Úgy tűnik, hogy ezt a változtatást az érdekelt felek elfogadják, mivel közülük a kérdőívre válaszolók többsége úgy vélte, hogy az új követelményre való átállás kezelhető vagy könnyű volt. Hasonlóképpen, ennek a változásnak a végrehajtását és összetettségét is meglehetősen kedvezően értékelték, mivel a kérdőívre válaszoló érdekelt felek többen adtak kedvező választ, mint kedvezőtlen¹².

Történtek változások a vállalkozók és a nemzeti növényvédelmi szervezetek személyzeti létszámában és munkaterhelésében a növényútlevél harmonizált formátuma miatt. A változás hasonló hatással volt a vállalkozók létszámára és munkaterhelésére, de nagyobb hatással volt a nemzeti növényvédelmi szervezetek munkaterhelésére.

3.2. A növényútlevél elhelyezése az értékesítési egységen

Az (EU) 2016/2031 rendelet 88. cikke bevezette a kötelezettséget, hogy a növényútleveleket az érintett vállalkozóknak kell elhelyezniük az érintett növényekből, növényi termékekből és egyéb anyagokból álló értékesítési egységen, mielőtt az Unió területén belül szállítanák azokat, a növények nyomon követhetőségének javítása, a növénykárosítók mozgása kockázatának csökkentése, valamint az uniós növényegészségügyi rendszer érdekelt felek körében való elismertségének növelése érdekében. Az érdekelt felek kérdőívre adott válaszai azt mutatják, hogy ez volt a rendelet által bevezetett egyik legnehezebb változás, és talán ez az egyik ok, amiért az érdekelt felek többsége a növényútlevél-rendszernek az összes

¹¹ HL L 331., 2017.12.14., 44. o.

¹² A kérdőívre válaszoló érdekelt felek 68 %-a, 56 %-a, illetve 50 %-a kedvezően értékelte a növényútlevél esetében a közös formátumra való átállást, annak megvalósítását és bevezetésének összetettségét, szemben a 28,9 %-kal, 39 %-kal, illetve 43 %-kal, aki viszont kedvezőtlen megítélésének adott hangot e szempontok kapcsán.

ültetésre szánt növényre való kiterjesztését megterhelőnek és nehéznek ítélte meg (lásd a 2. részt).

A szóban forgó új követelményre való átállást az érdekelt felek 65 %-a megterhelőnek vagy nagyon megterhelőnek, annak végrehajtását a 81 %-uk bonyolultnak vagy (a korábbi követelményekhez képest) sokkal bonyolultabbnak, továbbá a növényútlevél kiállítására vagy cseréjére szolgáló folyamatot 50 %-uk a korábbinál bonyolultabbnak ítélte.

A növényútlevélnek bizonyos növényfajtákon, például tekercsben lévő gyeptéglán, fahasábokon, több kis tételből álló szállítmányokon, több fajt tartalmazó tételeken vagy több fajt tartalmazó cserepes növényeken történő elhelyezése szintén nehézkesnek bizonyult.

Míg a nemzeti növényvédelmi szervezetek úgy ítélték meg, hogy a növényútlevél értékesítési egységen való elhelyezése hasznos, és hozzájárul a fokozott megelőzéshez¹³, addig a vállalkozók ezzel ellentétes véleményt fogalmaztak meg (nem hasznos és nem járul hozzá a fokozott megelőzéshez¹⁴). Ezen okok miatt a vállalkozók javasolták annak engedélyezését, hogy a növényútlevél a szállítási dokumentumok (például a számla) részét képezze, és vezessék be a növényútlevél elektronikus változatát.

Történtek változások a vállalkozók és a nemzeti növényvédelmi szervezetek személyzeti létszámában és munkaterhelésében a növényútlevélnek az értékesítési egységen való elhelyezése miatt. A nemzeti növényvédelmi szervezetek esetében a munkaterhelésre gyakorolt hatás nagyobb volt, mint a vállalkozók esetében.

Az a követelmény, hogy a növényútlevelet az értékesítési egységen kell elhelyezni, az adminisztratív terheken túl többletköltséggel és -idővel járt a vállalkozók és az ellátási lánc számára, különösen bizonyos típusú anyagok esetében, vagy új IT-rendszerek vagy berendezések szükségessége miatt. Emellett valamennyi érdekelt fél azt válaszolta, hogy intenzív kommunikációra volt szükség a vállalkozók tájékoztatása érdekében a növényútlevélre vonatkozó, új szabályokra való átállás miatt, amelyek az összes érdekelt felet érintették.

3.3. A növényútleveleket kiállító, felhatalmazott vállalkozókra vonatkozó követelmények

A növényútlevél-rendszer egységes alkalmazásának biztosítása és magában a növényútlevélben szereplő információk hitelességének növelése érdekében az (EU) 2016/2031 rendelet új követelményeket vezetett be, amelyeket a növényútleveleket kiállító vállalkozóknak teljesíteniük kell, azáltal, hogy megállapítja a növények nyomon követhetőségét biztosító szabályokat, a vizsgálatok feltételeit, a vállalkozók növényútlevél kiállítására vonatkozó felhatalmazása megadásának feltételeit, valamint az ilyen felhatalmazással rendelkező vállalkozók kötelezettségeit (69., 87., 89., illetve 90. cikk). A nemzeti növényvédelmi szervezetek esetében részletes szabályok vonatkoznak a vállalkozók nyilvántartásba vételére (65. és 66. cikk), valamint a vállalkozók felhatalmazására növényútlevelek kiadására (89. cikk).

¹³ 17, illetve 14 nemzeti növényvédelmi szervezet, a kérdőívre válaszoló összesen 24 nemzeti növényvédelmi szervezet közül

¹⁴ 27, illetve 30 vállalkozó, a kérdőívre válaszoló összesen 43 vállalkozó közül

Bár a növényútlevelet általában a felhatalmazott vállalkozóknak szabadna kiállítaniuk, ez a kérdőívet kitöltő 24 tagállamból csak 12 esetében volt igaz. A másik 12 válaszoló tagállam közül 6-ban a növényútlevelet többnyire az illetékes hatóságok, háromban mindkettő, a fennmaradó háromban pedig az árutól függően állították ki.

Meglehetősen általános egyetértés alakult ki (a válaszadók több mint 70 %-a között) azonban abban, hogy egyes növények, növényi termékek vagy egyéb anyagok esetében nem szükséges, hogy a növényútlevelet az illetékes hatóság állítsa ki. A tagállamoknak csupán kisebb részében, 24-ből 7-ben számítanak fel díjat a hatóságok a vállalkozóknak azért, hogy engedélyezzék számukra növényútlevelek kiadását.

Egyes tagállamok késedelmekkel merültek fel a 65. cikkben meghatározott vállalkozók nyilvántartásba vételével kapcsolatban. A kérdőív megválaszolásának időpontjáig azon 23 tagállam közül, amelyek nemzeti növényvédelmi szervezetei válaszoltak a kérdőívre, 13-ban már az összes vállalkozót nyilvántartásba vették a 65. cikk rendelkezéseinek megfelelően. A munka a többi tagállamban még folyamatban volt. A tagállamok ez utóbbi csoportjában a késések oka, hogy vannak olyan új vállalkozók, amelyek korábban nem adtak ki növényútlevelet, szükség van új informatikai rendszer létrehozására, vagy nem állnak rendelkezésre a távértékesítőkkal kapcsolatos információk.

Az (EU) 2016/2031 rendelet vállalkozók növényútlevelek kiállítására való felhatalmazásáról szóló 89. cikkét az (EU) 2019/827 felhatalmazáson alapuló bizottsági rendelet¹⁵ kiegészítette. Az említett rendelet 2. cikke bevezeti az illetékes hatóságok kötelezettségét annak biztosítására, hogy a vállalkozók hozzáférjenek a növényútlevelek kiadásával kapcsolatos vizsgálatok során teljesítendő kritériumokra vonatkozó technikai útmutatáshoz. A kérdőív megválaszolásának időpontjáig a nemzeti növényvédelmi szervezetek fele azt válaszolta, hogy már biztosította, a másik fele viszont azt válaszolta, hogy még nem biztosította ezt a technikai útmutatást. A válaszadó vállalkozók szerint nagyobb arányban voltak azok, akik már megkapták a technikai útmutatást, mint azok, akik még nem kaptak ilyen dokumentációt. Az útmutatás minőségét csak a válaszadó vállalkozók kisebb része ítélte elégtelennek, a többi válasz többnyire átlagosnak vagy jónak minősítette azt. Érdemes azonban emlékeztetni arra, hogy az (EU) 2019/827 rendelet 2020. december 14-től volt alkalmazandó, a kérdőívet pedig a Bizottság 2021 februárjában indította el.

Egy másik szempont, amely a növényútlevelet kiállító felhatalmazott vállalkozókkal szemben támasztott új követelmények miatt javult, az a károsítók azonosításának lehetősége, mivel a vállalkozók felelősek a növényútlevél kiállításához szükséges vizsgálatokért. A kérdőívre válaszoló vállalkozók csaknem fele nyilatkozott úgy, hogy saját munkaerejének szakértelmét használja a zárlati károsítók észlelésére telephelyén, míg 44,2 %-uk azt válaszolta, kiszervezi ezt a feladatot.

Változások történtek a vállalkozók és a nemzeti növényvédelmi szervezetek személyi állományában és munkaterhében a növényútleveleket kiállító, felhatalmazott vállalkozókra vonatkozó új követelmények miatt, növelve mind a vállalkozók, mind pedig a nemzeti növényvédelmi szervezetek munkaterhelését.

¹⁵HL L 137., 2019.5.23., 10. o.

Tizenhat nemzeti növényvédelmi szervezet szolgáltatott adatot a 2018-as, 2019-es és 2020-as évre vonatkozóan a nyilvántartásba vett vállalkozók, valamint a növényútlevél használatára kötelezett, felhatalmazott vállalkozók teljes számáról. A szolgáltatott adatok szerint 2019 óta a nyilvántartásba vett vállalkozók száma 17 %-kal nőtt. Emellett 2019 és 2020 között több mint kétszeresére nőtt a növényútlevél kiállítására jogosult vállalkozók száma.

3.4. Távértékesítésre vonatkozó rendelkezések – növényútlevél kiállítása a végfelhasználó számára

Az (EU) 2016/2031 rendelet 81. cikke kivételt vezet be azon kötelezettség alól, hogy a növényeken növényútlevelet kell elhelyezni, ha azokat közvetlenül a végfelhasználónak szállítják, de ez a kivétel nem alkalmazható, ha a végfelhasználó távértékesítés keretében jut a növényekhez. Bár ezt a követelményt a válaszadók mintegy fele megfelelőnek tartotta, körülbelül 40 %-uk azonban sürgősszerűnek vagy megterhelőnek ítélte. Jelentős eltérés volt a kérdőívre válaszoló különböző típusú érdekelt felek véleménye között: míg a nemzeti növényvédelmi szervezetek több mint fele megfelelőnek tartotta a követelményt, a vállalkozóknak csupán egynegyede osztotta ezt a véleményt, és több mint fele tartotta azt sürgősszerűnek vagy megterhelőnek. Volt néhány konkrét ágazat is, például a növényfajták megőrzésére irányuló tevékenységek terén, ahol a vállalkozók úgy ítélték meg, hogy a rendelkezések hatása aránytalan a képességeikhez viszonyítva.

A növényútlevélre vonatkozó előírásoknak a növényekhez, növényi termékekhez vagy egyéb anyagokhoz távértékesítés útján jutó végfelhasználók esetében történő érvényesítéséről megkérdezett érdekelt felek véleménye egyenletesen oszlott meg a megfelelő és a nem megfelelő között, noha mintegy 40 %-uk egyáltalán nem nyilvánított véleményt ebben a kérdésben. Másrészt a megkérdezett nemzeti növényvédelmi szervezetek fele elégtelennek ítélte a növényútlevelekre vonatkozó rendelkezések egyértelműségét a növényekhez távértékesítés keretében jutó végfelhasználók számára, és felhívták a figyelmet arra, hogy a különböző tagállamok eltérő megközelítést alkalmaznak.

Az azzal kapcsolatos vélemény, hogy szükséges-e a végfelhasználók által kötött távértékesítési szerződések esetében a növényútlevelek használatának összehangoltabb megközelítése, egyenletesen oszlott meg a szükséges és a sürgősszerű között, bár a válaszadók mintegy negyede nem nyilvánított véleményt ebben a kérdésben.

Kevés változás történt a nemzeti növényvédelmi szervezetek és a vállalkozók személyzeti létszámában amiatt, hogy kivételt képez a végfelhasználóknak közvetlenül, távértékesítés keretében történő értékesítés, amely esetben el kell helyezni a növényen útlevelet, ugyanakkor növekedett emiatt a nemzeti növényvédelmi szervezetek munkaterhelése.

3.5. Elektronikus növényútlevelek

Az (EU) 2016/2031 rendelet 88. cikkének megfelelően a növényútlevelet fizikailag el kell helyezni az értékesítési egységen. a 83. cikk (8) bekezdése azonban lehetőséget biztosít az elektronikus növényútlevél kiállítására vonatkozó technikai szabályok végrehajtási jogi aktusok révén történő meghatározására. Az elektronikus növényútlevél bevezetését a kérdőívre válaszolók több mint fele megvalósíthatónak és hasznosnak tartotta. A válaszok részletes elemzése azonban feltárta, hogy az érintettek különböző csoportjai között eltérések

vannak. Az elektronikus növényútlevelet 24 nemzeti növényvédelmi szervezetből csupán 1 tartotta megvalósíthatatlannak, ezzel szemben a 43 vállalkozóból 14. Míg egyetlen nemzeti növényvédelmi szervezet sem tartotta „nem hasznosnak” az elektronikus növényútlevelet, 13 vállalkozóból 12 osztotta ezt a véleményt. Az elektronikus növényútlevelet nem megvalósíthatónak és haszontalannak tartó vállalkozók által felhozott indokok között szerepeltek az – elsősorban a kisebb vállalkozókra nehezedő – új terhek és költségek. Javasolták, hogy ha bevezetésre kerül az elektronikus növényútlevél, akkor is engedélyezni kell a papíralapú változat használatát.

3.6. Vizsgálatköteles nem zárlati károsítók

Az (EU) 2016/2031 rendelet hatálybalépése előtt a növényútlevelek garantálták, hogy a forgalmazott növényi anyag mentes a zárlati károsítóktól. E rendelet 85. cikke értelmében a növényútlevél immár a zárlati károsítóktól való mentesség mellett azt is megerősíti, hogy a vizsgálatköteles nemzárlati károsítókra vonatkozó követelményeket és az ellenük hozott intézkedéseket betartották.

A kérdőív egyértelmű eredménye, hogy nagyobb összhangra van szükség a növényegészségügyről szóló rendelet és a növényi szaporítóanyagok előállítására és forgalmazására vonatkozó jogszabályok között, mivel a gyümölcstermő növények szaporítóanyaga és a szőlő-szaporítóanyag esetében a vizsgálatköteles nemzárlati károsítókra vonatkozó rendelkezések egyaránt előfordulnak a növényegészségügyi és növényi szaporítóanyagokra vonatkozó jogszabályokban, zavaros helyzeteket teremt azzal kapcsolatban, hogy mely jogszabályi követelményeket kell betartani. Nehéz következtetéseket levonni a növényútlevelekre vonatkozó új követelmények hasznáról a vizsgálatköteles nemzárlati károsítók vonatkozásában, mivel a szabályokat hatékonynak vagy nem hatékonynak minősítő válaszadók száma egyenletesen oszlott meg, míg a válaszadók körülbelül egyharmada se hatékonyként, se nem hatékonyként nem értékelte az újonnan kiterjesztett hatályú növényútlevél-rendszert. A különböző vélemények lehetséges oka a vetőmag-minősítés eltérő megközelítése, amely egy, a minősítési folyamat alatt és után végzett hatósági ellenőrzéseket is magában foglaló, többlépcsős folyamat. Több válaszadó nem látta szükségesnek, hogy a növényútlevél tartalmazzon a vizsgálatköteles nemzárlati károsítókkal kapcsolatos követelményeknek való megfelelésre vonatkozó információkat, mivel a vetőmag-minősítés alatt és után végzett hatósági ellenőrzések már garantálják, hogy a forgalmazott vetőmagtétel mentesek legyenek a szóban forgó károsítóktól.

A növényútlevelekre vonatkozó új szabályok nem voltak hatással a vizsgálatköteles nemzárlati károsítókat célzó hatósági ellenőrzésének hatékonyságára, mivel a legtöbb nemzeti növényvédelmi szervezet és a tanúsításért felelős illetékes hatóság már az (EU) 2016/2031 rendelet hatálybalépése előtt végzett egyidejű hatósági ellenőrzéseket a vizsgálatköteles nemzárlati károsítók és a zárlati károsítók tekintetében. Mindösszesen két nemzeti növényvédelmi szervezet és egy tanúsításért felelős illetékes hatóság nyilatkozott úgy, hogy a növényegészségügyi rendelet hatálybalépése óta kezdték meg a vizsgálatköteles nemzárlati károsítók és a zárlati károsítók egyidejű ellenőrzését. A vizsgálatköteles nemzárlati károsítók és a zárlati károsítók egyidejű ellenőrzésének egyértelmű előnye, hogy ezeket többnyire ugyanaz az ellenőr végzi (91 %). A hatósági ellenőrzések többségét (82 %-át) a származási helyen végzik.

Az (EU) 2016/2031 rendelet nem gyakorolt jelentős hatást a vizsgálatköteles nemzárlati károsítók hatósági ellenőrzéseinek számára (az illetékes hatóságok 42 %-a azt válaszolta, hogy a szóban forgó károsítókra irányuló, növényútlevéllel kapcsolatos hatósági ellenőrzések száma változatlan maradt, míg a válaszadók 33 %-a nyilatkozott úgy, hogy 25 %-nál kisebb növekedés következett be). A növényútlevélre vonatkozó követelmények kiterjesztése nem eredményezte a vizsgálatköteles nemzárlati károsítókra vonatkozó követelményeknek és intézkedéseknek való meg nem felelések számának növekedését. Meg nem felelés esetén a legtöbb illetékes hatóság értesítette az érintett tagállamot, és elutasította a szállítmányt. Egyes illetékes hatóságok arról tájékoztattak, hogy a megtett intézkedés az adott esettől függ, míg mások még nem találkoztak nem megfelelő szállítmányokkal.

3.7. A növényútlevelek általános ismertsége

Annak felmérése érdekében, hogy a polgárok milyen ismeretekkel rendelkeznek a növényútlevélre vonatkozó követelményekről, a kérdőív az érintettek ezen csoportjának címzett konkrét kérdéseket is tartalmazott. A válaszadó polgárok több mint fele tudta, hogy a vállalkozások szintjén a növényeken növényútlevelet kell elhelyezni; azt azonban csak körülbelül egyharmaduk tudta, hogy az interneten vásárolt növényeken is el kell helyezni növényútlevelet. Bár a legtöbben nem voltak tisztában az interneten vásárolt növényeken elhelyezendő növényútlevélre vonatkozó követelményekkel, több mint felük ezt a követelményt jó ötletnek tartotta, míg csak körülbelül egyharmaduk vélte úgy, hogy ez nemkívánatos eredményre vezet.

4. KÖVETKEZTETÉSEK

Összességében a kiterjesztett növényútlevél-rendszer hozzájárult az (EU) 2016/2031 rendelet célkitűzéseinek eléréséhez, különösen a zárlati károsítók elleni védelem hatékonyságának növeléséhez, az EU számára aggodalomra okot adó, új növénykárosítók azonosítására való felkészültség javításához, valamint ahhoz, hogy az érintettek több ismerettel bírijanak és érzékenyebbé váljanak a növényegészségügyi fontossága és a kártevők azonosításának fokozottabb lehetősége iránt.

A növényútlevél-rendszernek az összes ültetésre szánt növényre való kiterjesztését azonban a legtöbb érdekelt fél megterhelőnek és nehéznek látta. Továbbá az érdekelt felek visszajelzései azt mutatják, hogy az új követelményekre való átállás nem mindig volt zökkenőmentes, és a növényútlevéllel kapcsolatos új szabályok sem mindig voltak egyértelműek, ami megnehezítette a kezdeti végrehajtást. Az érdekelt felek egyetértettek abban, hogy az új rendelkezések növelték az Unió területének a károsítókkal szembeni védelmét, és az általuk jelentett költségek nem jelentősek. Ugyanakkor úgy vélték, hogy egyes követelmények adminisztratív többletterheket és kapcsolódó költségeket jelentenek, amelyek meghaladják az észlelt további előnyöket. Ez különösen igaz a növényútlevél minden egyes kereskedelmi egységhez való csatolásának szükségességére és a távértékesítésre vonatkozó rendelkezésekre. A válaszadók úgy vélték továbbá, hogy az ültetésre szánt növények és a vetőmagok ágazatának általános működésében nem történt jelentős változás.

A kiterjesztett növényútlevél-rendszer hatékonyságának és gyakorlati megvalósításának fokozása, valamint a jobb hasznosság elérése érdekében további megbeszélésekre van szükség annak meghatározásához, hogy milyen célzott fejlesztésekre lehet még szükség. Ezek a következőket érintik: (1) a növényútlevelek értékesítési egységeken való elhelyezésére vonatkozó rendelkezések és (2) a távértékesítésre vonatkozó rendelkezések; (3) valamint további megbeszélésekre van szükség az elektronikus növényútlevél lehetséges bevezetésével és azzal kapcsolatban is, hogy ez a változás hogyan valósítható meg a kistermelők adminisztratív terheinek szükségtelen növelése nélkül, és anélkül, hogy elveszítenénk azt a nyomon követhetőséget, amelyet a jelenleg hatályban lévő új szabályok alapján a növényútlevélnek az értékesítési egységen való elhelyezése biztosít. Az új növényútlevél-rendszer bármely vélelmezett módosításának hatályát azonban korlátozni kell, mivel főként a már meglévő rendszer kiigazítására vonatkozna.